

ĐỔI MỚI PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC CHỦ NGHĨA XÃ HỘI KHOA HỌC TRONG TRƯỜNG ĐẠI HỌC

Bùi Thị Kim Xuân
Trường ĐH Công nghiệp Hà Nội.
Email:kimxuanbui.dhcn@gmail.com

Tóm tắt: Trong nhà trường, đổi mới phương pháp dạy học là yếu tố quan trọng nhằm nâng cao chất lượng đào tạo của nhà trường, giúp sinh viên có thể đáp ứng được các yêu cầu ngày càng cao của xã hội. Với mục đích tạo ra nguồn nhân lực có trình độ cao, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước, công tác giảng dạy các học phần về xã hội, khoa học không ngừng được nghiên cứu, nâng cao. Đặc biệt, việc đổi mới phương pháp dạy học các học phần như Chủ nghĩa xã hội khoa học luôn được các nhà trường đại học rất quan tâm và từng bước có sự đổi mới tích cực theo hướng phù hợp với từng môn học, phát huy tính tích cực, sáng tạo của người học, đáp ứng yêu cầu của người học, mục tiêu và các yêu cầu đào tạo.

Từ khóa: Phương pháp dạy học, Chủ nghĩa xã hội khoa học, Đổi mới.

INNOVATING TEACHING METHODS OF SCIENTIFIC SOCIALISM IN UNIVERSITIES

Bui Thi Kim Xuan
Hanoi University of Industry
Email: kimxuanbui.dhcn@gmail.com

Abstract: In universities, innovating teaching methods is a crucial factor in enhancing the quality of education, helping students meet the increasingly high demands of society. With the aim of creating a highly skilled workforce that meets the requirements of the country's industrialization and modernization, the teaching of social and scientific subjects is continuously researched and improved. In particular, the innovation of teaching methods for subjects such as Scientific Socialism has always been a significant focus for universities, which are gradually making positive changes tailored to each subject, promoting the active and creative engagement of learners, and meeting the needs of students, as well as the goals and training requirements.

Keywords: Educational methods, Scientific socialism, Innovation.

Nhận bài: 18/04/2025

Phản biện: 19/05/2025

Duyệt đăng: 24/05/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Chất lượng dạy học phụ thuộc vào những yếu tố trong quá trình giảng dạy của giảng viên và quá trình nghiên cứu, học tập của sinh viên. Chất lượng dạy học đối với học phần Chủ nghĩa xã hội khoa học – một học phần được quy định trong khung chương trình đào tạo của các trường đại học – là yêu cầu mang tính cấp thiết nhằm đáp ứng yêu cầu thực tiễn của xã hội Việt Nam hiện nay. Để nâng cao chất lượng dạy học đối với học phần này, cần quan tâm tới phương pháp dạy học, được coi là yếu tố giữ vai trò then chốt, thể hiện thông qua cách thức tổ chức hoạt động dạy học của giảng viên và cách thức thực hiện hoạt động học tập của sinh viên. Phương pháp dạy học là sự kết hợp hữu cơ, biện chứng giữa phương pháp dạy học của giảng viên và phương pháp học của sinh viên. Phương pháp dạy đóng vai trò chủ đạo, có tính chất độc lập tương đối, chịu sự chi phối của phương pháp dạy, song nó cũng ảnh hưởng trở lại phương pháp dạy. Với tính chất đặc thù của học phần này, kết quả học tập môn học được quyết định trực tiếp bởi quan điểm tiếp cận và phương

pháp học tập của sinh viên. Khi tiến hành thực hiện phương pháp dạy học đối với học phần này cần xác định được những cách thức hoạt động phối hợp thống nhất của giảng viên trong quá trình trang bị các nội dung cho và sinh viên. Trong đó, các hoạt động giảng dạy được tiến hành với vai trò chủ đạo của giảng viên nhằm thực hiện tối ưu mục tiêu và các nhiệm vụ dạy học. Trong hoạt động dạy học này, với mỗi nội dung có phạm trù như nhau nhưng với phương pháp khác nhau sẽ đem lại cho người học những ấn tượng và sự tiếp nhận khác nhau, từ đó sẽ tạo ra thái độ của người học học tập khác nhau. Do đó, trong quá trình học tập, người học có thể nắm vững nội dung, bản chất cách mạng và khoa học của Chủ nghĩa Mác – Lênin đến đâu một phần quan trọng tùy thuộc vào phương pháp giảng dạy của giảng viên.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Tổng quan nghiên cứu vấn đề

Các công trình nghiên cứu về phương pháp dạy học môn Chủ nghĩa xã hội khoa học rất đa dạng, tập trung vào việc làm thế nào để môn học

này trở nên hấp dẫn, thiết thực và hiệu quả hơn trong bối cảnh hiện nay. Nhiều công trình nghiên cứu về đổi mới phương pháp giảng dạy học phần này:

Một số bài báo đã nghiên cứu việc vận dụng trò chơi học tập trong dạy học CNXHKKH để tạo không khí học tập sôi nổi, hứng thú và giúp người học tiếp thu kiến thức một cách tự nhiên hơn (Khuất Thị Thanh Vân (2023) [6]. Tác giả Đặng Xuân Điều, Nguyễn Quốc Phẩm (2009) đã nghiên cứu về việc vận dụng phương pháp dạy học nêu vấn đề vào giảng dạy môn Chủ nghĩa xã hội khoa học ở trường Đại học Sư phạm Huế, tìm hiểu về mức độ thường xuyên vận dụng phương pháp nêu vấn đề, nhận thức của giảng viên và sinh viên về tác dụng và ưu điểm của phương pháp nêu vấn đề, những yếu tố gây khó khăn và trở ngại trong quá trình vận dụng phương pháp này, tìm hiểu những kết quả đạt được, hạn chế và những vấn đề cần đặt ra. Từ đó tác giả đã đưa ra những yêu cầu về kỹ năng trong quá trình vận dụng phương pháp nêu vấn đề trong giảng dạy môn CN XHKKH [7]. Tác giả Trần Cao Phong (2004) đã đưa ra một số kinh nghiệm nhằm bước đầu đổi mới phương pháp giảng dạy và học tập môn Chủ nghĩa xã hội khoa học tại Đại học Huế trong bối cảnh một bộ phận sinh viên ở các trường Đại học không còn hăng say, hứng thú khi học các môn học thuộc chủ nghĩa Mác-Lênin, trong đó có môn CNXHKKH [8]. Một số công trình nghiên cứu các tình huống cụ thể trong đời sống xã hội, kinh tế, chính trị để sinh viên vận dụng lý luận CNXHKKH phân tích, đánh giá và đề xuất giải pháp (Nguyễn Trung Kiên, Nguyễn Trường Sinh (2024).[9])

2.2. Nội dung nghiên cứu

2.2.1. Đặc điểm môn học

Lý luận chủ nghĩa xã hội khoa học thực chất những nguyên lý chủ nghĩa xã hội khoa học. Đây là một bộ phận của chủ nghĩa Mác luận chứng cho tính quy luật của sự ra đời của xã hội tương lai – xã hội cộng sản chủ nghĩa mà giai đoạn đầu là chủ nghĩa xã hội. Chủ nghĩa xã hội khoa học nêu lên những đặc trưng khái quát mang tính bản chất của chủ nghĩa xã hội và chủ nghĩa cộng sản. Đặc biệt chủ nghĩa xã hội khoa học còn chỉ ra lực lượng, nhiệm vụ, cách thức để xây dựng xã hội mới. Chủ nghĩa xã hội khoa học là một môn học mang tính tổng hợp, nghiên cứu các quy luật và tính quy luật chính trị - xã hội khách quan, đồng thời xem xét những điều kiện chủ quan trong cuộc đấu tranh cách mạng của giai cấp công nhân để thực hiện quá trình chuyển biến từ chủ nghĩa tư bản lên chủ

nghĩa xã hội và chủ nghĩa cộng sản. Học phần này có tính Đảng sâu sắc, đòi hỏi giảng viên phải truyền tải được niềm tin và lý tưởng xây dựng chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam. Học phần Chủ nghĩa xã hội khoa học đã tổng kết lý luận về chủ nghĩa xã hội của các nhà tư tưởng trong lịch sử; dựa trên vận dụng quy luật của triết học, của kinh tế chính trị học vào nghiên cứu một thời kỳ đặc biệt, đó là thời kỳ chuyển tiếp từ chủ nghĩa tư bản lên chủ nghĩa xã hội để luận chứng tính tất yếu sự ra đời chủ nghĩa xã hội và những phác thảo hết sức đúng đắn khoa học về chủ nghĩa xã hội. Xây dựng chủ nghĩa xã hội ở các nước cần dựa vào điều kiện chủ quan và khách quan đã tiếp tục bổ sung phát triển rất nhiều nguyên lý về chủ nghĩa xã hội. Thực tiễn xây dựng chủ nghĩa xã hội đang xuất hiện những vấn đề mới mà lý luận của chủ nghĩa Mác – Lênin cần đề cập đến.

2.2.2. Yêu cầu đối với giảng viên, sinh viên và nội dung đổi mới phương pháp dạy học học phần Chủ nghĩa xã hội khoa học

2.2.2.1. Yêu cầu đối với giảng viên và sinh viên *Đối với giảng viên:*

Khi nghiên cứu, giảng dạy học phần Chủ nghĩa xã hội khoa học, giảng viên cần nắm vững quan điểm gốc của chủ nghĩa Mác – Lênin về chủ nghĩa xã hội khoa học và các quan điểm vận dụng sáng tạo, bổ sung, phát triển của Đảng, chỉ ra được điều kiện, hoàn cảnh đặc thù ở từng thời kỳ để vận dụng quan điểm đó, qua đó góp phần tăng tính thuyết phục về con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở nước ta.[5]

Để có thể giúp sinh viên nắm vững vấn đề, giảng viên giảng dạy học phần chủ nghĩa xã hội khoa học cần nắm vững lý luận của chủ nghĩa Mác – Lênin về chủ nghĩa xã hội khoa học để chỉ ra được mối quan hệ giữa các nội dung lý luận. Nghiên cứu và phân tích được các nội dung của bộ môn chủ nghĩa xã hội khoa học và các học phần liên quan [1].

Giảng viên cần cập nhật thông tin xã hội trong và ngoài nước để có thể đưa ra những ví dụ sinh động về chủ nghĩa xã hội, giúp sinh viên có cái nhìn tổng thể trong xã hội. Những thông tin đó bao gồm các thông tin tích cực để có thể luận chứng sự ưu việt của chủ nghĩa xã hội. Hoặc đó cũng có thể là các thông tin tiêu cực về xã hội để phân tích, lý giải về sự thiếu sót, hạn chế của chính sách của hoặc hạn chế về năng lực... Từ đó, người học thấy được vai trò của thế hệ thanh niên trong cách thức tổ chức thực hiện các nhiệm vụ

trong xã hội. Ngoài ra, giảng viên cần tăng cường tính thực tiễn trong giảng dạy, liên hệ chặt chẽ lý luận với công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam và tình hình thế giới.[3]

Giảng viên cần bác bỏ các quan điểm của các thế lực thù địch. Cần giảng giải phân tích rõ quan điểm của chủ nghĩa Mác – Lênin về vấn đề đó người học hiểu được bản chất, đồng thời phân tích thực chất luận điểm của các thế lực thù địch, mục đích chúng đưa ra luận điểm đó. Từ đó, người học sẽ tăng thêm niềm tin vào lý luận của chủ nghĩa Mác – Lênin về chủ nghĩa xã hội.

Đối với sinh viên:

Sinh viên cần chủ động tìm hiểu, nghiên cứu các nội dung của học phần và các vấn đề liên quan trước khi học tập tại lớp từ giảng viên.

Trong quá trình học tập, sinh viên cần có ý thức tìm hiểu các phương pháp, đồng thời có nhiều cách tiếp cận khác nhau đối với các nội dung học tập. Chủ động thảo luận, đặt câu hỏi về các vấn đề lý luận và thực tế để có thể nhận thức sâu sắc hơn vấn đề. Từ đó, thái độ tích cực và chủ động vận dụng kiến thức lý luận vào giải quyết các vấn đề chính trị, xã hội trong thực tiễn.

2.2.2.2. Nội dung đổi mới phương pháp dạy học học phần Chủ nghĩa xã hội khoa học

Phương pháp dạy học cần bám sát với đối tượng

Giảng viên cần nắm vững những đặc điểm về tâm lý, nắm bắt tâm tư tình cảm thái độ của sinh viên để đưa ra những nhận định phù hợp, tạo ra cho các em được sự đồng nhất trong nhận thức các vấn đề xã hội. Phương pháp dạy học cần phải xuất phát từ đối tượng, phải phù hợp với đối tượng. Muốn giảng dạy thành công, giảng viên cần phải căn cứ vào đối tượng cụ thể để xác định nội dung, phương pháp dạy học phù hợp. Để có thể giúp sinh viên hiểu được các vấn đề chủ nghĩa xã hội, giảng viên cần làm rõ bản chất khoa học của lý luận chủ nghĩa xã hội khoa học. Bên cạnh đó, giảng viên luôn trao cho sinh viên quyền chủ động, sáng tạo trong nghiên cứu, học tập, dám trình bày những quan điểm của bản thân về các vấn đề còn khúc mắc. Kết hợp với cơ sở lý luận, thực tiễn của đường lối đổi mới kinh tế - xã hội, sinh viên sẽ có khả năng nhận định được các vấn đề còn tồn tại trong xã hội. Đó là những cơ sở hết sức quan trọng giúp giảng viên có những tác động phù hợp tới nhận thức của sinh viên, giúp các em hiểu đúng và có tinh thần cống hiến cho công cuộc xây dựng xã hội ngày càng giàu mạnh, thống nhất.

Phương pháp dạy học cần thống nhất giữa lý luận và thực tiễn

Trong quá trình giảng dạy học phần chủ nghĩa xã hội khoa học, giảng viên không chỉ dừng ở tuyên truyền, giải thích, trang bị cho người học hiểu biết về chủ nghĩa xã hội khoa học trên cơ sở đó hiểu được đường lối, quan điểm của Đảng mà quan trọng hơn là làm cho người học hiểu rõ, nắm vững lý luận và biết sử dụng những kiến thức đó để xây dựng tổ quốc và phát triển bản thân [4]. Bên cạnh đó, việc xây dựng nội dung chương trình dạy học phải có sự phù hợp với các hình thức và phương pháp dạy học. Giảng dạy về chủ nghĩa xã hội khoa học phải thúc đẩy cuộc sống đi lên. Do đó, hoạt động dạy học phải đi sát thực tế, kịp thời lý giải những vấn đề do thực tiễn đặt ra. Như vậy có thể thấy đổi mới phương pháp dạy học Chủ nghĩa xã hội khoa học phải gắn liền với coi trọng tổng kết thực tiễn, phải gắn việc nghiên cứu khoa học trong nhà trường với tổng kết thực tiễn đổi mới của đất nước và của các địa phương.

Sử dụng các phương tiện kỹ thuật trong quá trình dạy học

Hiện nay, việc ứng dụng khoa học - công nghệ vào dạy học là một yêu cầu thực tiễn. Giảng viên tích cực trong ứng dụng các công cụ đa phương tiện như slide, video, hình ảnh, các nền tảng học trực tuyến để làm bài giảng thêm sinh động và dễ hiểu. Giảng viên trong quá trình giảng dạy có thể sử dụng các phần mềm dạy học, cầu truyền hình, bài giảng điện tử... để thực hiện bài giảng của mình. Học phần Chủ nghĩa xã hội khoa học có thể sử dụng phương tiện kỹ thuật dạy học hiện đại để có thể mô tả được thực tế xã hội trong các thời kì khác nhau, phản ánh đầy đủ những lĩnh vực của đời sống xã hội. Việc sử dụng phương tiện kỹ thuật dạy học như thế nào cho hiệu quả là do óc tư duy hệ thống, khả năng đánh giá, nhìn nhận được vấn đề trong giảng dạy với sinh viên. Từ đó, các hoạt động giảng dạy của giảng viên sẽ mang tính định hướng, điều khiển toàn bộ hoạt động tiếp thu lĩnh hội tri thức của sinh viên đạt mục đích đã đặt ra.

Phương pháp dạy học phát huy được tính chủ động, sáng tạo của sinh viên.

Dựa trên cơ sở nội dung của học phần Chủ nghĩa xã hội khoa học, giảng viên có thể áp dụng nhiều phương pháp dạy học để đạt hiệu quả mong muốn. Do đó, giảng viên cần phải tích cực đổi mới hoàn thiện hệ thống giáo trình, bài giảng cho phù hợp đối tượng giảng dạy. Trên cơ sở nội dung chương trình, giảng viên nghiên cứu phân bổ thời gian từng chủ đề, bài giảng phù hợp, với từng đối tượng, hướng dẫn sinh viên học tập theo hướng tự

ngiên cứu, say mê hứng thú, chủ động nắm bắt và vận dụng kiến thức để lĩnh hội các nội dung của bài học. Giảng viên có thể vận dụng tổ chức các buổi tham quan thực tế, gặp gỡ nhân chứng lịch sử, hoặc mời các chuyên gia, nhà hoạt động thực tiễn đến trao đổi. Điều này giúp người học hình dung rõ hơn về sự vận động của lý luận trong đời sống. Giảng viên căn cứ vào nội dung từng bài giảng, từng chủ đề để thực hiện kết hợp phương pháp thuyết trình, nêu vấn đề gợi mở kích thích sự say mê hứng thú và tư duy sáng tạo của sinh viên. Bên cạnh quá trình giảng dạy, giảng viên cũng cần quan tâm đến quá trình kiểm tra đánh giá kết quả học tập của sinh viên. Quá trình đánh giá cần được tiến hành định kì, phù hợp với từng nội dung. Các nội dung đánh giá cần được chuẩn bị chu đáo sao cho vừa đảm bảo tính khoa học, vừa đảm bảo tính thực tiễn và phát huy được sự sáng tạo, nảy sinh ý tưởng xây dựng và giải quyết vấn đề của sinh viên. Bên cạnh đó, giảng viên cần nâng cao các kỹ năng trong giảng dạy và trình độ nắm bắt, sử dụng các phương tiện dạy học hiện đại. Giảng viên cần phát huy tinh thần tự học tập, nghiên cứu tìm ra nhiều cách thức mới nhằm phát huy tối đa khả năng học tập sáng tạo của sinh viên.

Quan điểm triển khai các phương pháp dạy học

Giảng dạy các môn Chủ nghĩa xã hội khoa học không chỉ là việc truyền tải kiến thức lý luận mà còn là quá trình trang bị cho người học niềm tin,

lý tưởng và khả năng vận dụng lý luận vào thực tiễn. Do đó, việc đổi mới phương pháp dạy học đóng vai trò then chốt để nâng cao chất lượng và hiệu quả của các môn học này. Cần cập nhật các kiến thức mới, kết hợp chặt chẽ lý luận với những thành tựu của khoa học xã hội và tự nhiên. Khai thác tối đa các ví dụ, sự kiện, vấn đề đang diễn ra trong đời sống xã hội để minh họa và làm rõ lý luận. Với đặc thù của học phần này, giảng viên cần trang bị cho người học khả năng nhận diện và đấu tranh với những luận điệu xuyên tạc chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam.

III. KẾT LUẬN

Hoạt động đổi mới phương pháp dạy học là yêu cầu thường xuyên, liên tục trong quá trình giảng dạy của giảng viên. Các phương pháp dạy học mới sẽ tạo ra sức hút, phát huy tính tích cực, chủ động của sinh viên. Đổi mới phương pháp dạy học đối với học phần Chủ nghĩa xã hội khoa học dựa trên cơ sở thúc đẩy, phát huy năng lực nghiên cứu, học tập của sinh viên, tuy nhiên cần dựa vào đặc thù môn học có sự liên quan chặt chẽ với hệ tư tưởng và đời sống thực tế xã hội. Việc sử dụng kết hợp các phương pháp dạy học truyền thống và hiện đại cần phải được quan tâm, vận dụng hài hòa, hợp lý, từ đó mang lại hiệu quả cao, tạo động lực kích thích tư duy, khả năng độc lập, sáng tạo cho sinh viên.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Hoàng Chí Bảo (2018), *Bản chất khoa học và cách mạng của Chủ nghĩa Mác – Lênin*, NXB CTQG, Hà Nội.
2. Hồ Chí Minh (2000), *Toàn tập, tập 2*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
3. Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh, " *Giáo trình chủ nghĩa xã hội khoa học* ", dành cho hệ cao cấp lý luận chính trị, H. 2018.
4. Trần Nhâm (2021), *Chủ nghĩa Mác - Lênin – Học thuyết về sự phát triển và sáng tạo không ngừng*, NXB Sự thật, Hà Nội.
5. Hoàng Chí Bảo, Dương Xuân Ngọc, Đỗ Thị Thạch (2019), *Giáo trình chủ nghĩa xã hội khoa học*, NXB CTQG, Hà Nội.
6. Khuất Thị Thanh Vân (2023), *Vận dụng phương pháp trò chơi học tập trong dạy học Chủ nghĩa xã hội khoa học*, Tạp chí Lý luận chính trị và Truyền thông.
7. Đặng Xuân Điều, Nguyễn Quốc Phẩm, (2009) *Vận dụng phương pháp dạy học nêu vấn đề vào giảng dạy môn Chủ nghĩa xã hội khoa học ở trường Đại học Sư phạm Huế hiện nay*, Trung tâm đào tạo, bồi dưỡng giảng viên lý luận chính trị Huế.
8. Trần Cao Phong (2004), *Bước đầu đổi mới một số phương pháp giảng dạy môn chủ nghĩa xã hội khoa học ở đại học Huế*, Thông báo khoa học số 3 (49)/2004.
9. Nguyễn Trung Kiên, Nguyễn Trường Sinh (2024), *Tăng cường tính thực tiễn trong giảng dạy môn chủ nghĩa xã hội khoa học ở các trường đại học hiện nay*, Tạp chí Quản lý nhà nước.